ความกตัญญูกตเวที ตอนที่ ๓

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ความกตัญญูกตเวที ตอนที่ ๓

ปาฐกถาธรรม

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
วันอาทิตย์ ที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

เมื่อครั้งที่แล้วอาตมภาพได้กล่าวถึง ความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันหลักของไทย โดยการพิจารณาและสำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักแห่งความถูกต้อง ๑ ความเหมาะสม ๑ ความบริสุทธิ์ใจ ๑ และความยุติธรรม ๑ ซึ่งจะเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้สถาบันหลักทั้ง ๓ สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวร และจะสามารถช่วยให้ประชาชนคนในชาติโดยส่วนรวม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความเจริญและสันติสุข ได้เป็นอย่างดี เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในหลัก ๔ ประการนี้แล้ว ย่อมเป็นการได้แสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรม อย่างสำคัญ ต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเรา

เฉพาะในข้อที่ว่า การประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในหลักแห่ง “ความถูกต้อง” ตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น สาธุชนพึงศึกษาทำความเข้าใจหลักธรรมให้เข้าใจถ่องแท้ด้วยตน และลงมือประพฤติปฏิบัติตนตามพระสัทธรรมให้ถูกต้อง ตรงตามหลักธรรม ได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา อันเป็นการประกอบกรรมดี และละเว้นกรรมชั่ว ทางกายและวาจา และการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นต้นเหล่านี้ ที่จะให้ได้ผลดีนั้น พึงประกอบด้วยกุศลธรรม

“วิริยินทรีย์” ความเพียรเป็นใหญ่อันเป็นกุศลธรรมครอบงำเสียซึ่งความเกียจคร้านนี้ ต้องเป็นความเพียรโดยชอบธรรม คือ เป็นความเพียรพยายามประพฤติปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ได้แก่ ปหานปธาน คือ ความเพียรละบาปอกุศลกรรม คือ กรรมชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพื่อชำระกิเลสเหตุแห่งทุกข์ ที่เกิดขึ้นแล้วในจิตสันดาน สังวรปธาน คือ ความเพียรระวังกิเลสที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้นใหม่ ภาวนาปธาน คือ ความเพียรประกอบกรรมดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพื่อยังกุศลให้เกิดขึ้นในจิตสันดาน และอนุรักขนาปธาน คือ ความเพียรระวังรักษาบุญกุศลคุณความดีที่เกิดขึ้นแล้ว มิให้เสื่อม และให้เพิ่มพูนเจริญยิ่งๆ ขึ้นไปเป็นบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี ต่อๆ ไปตามลำดับ จึงจะเป็นความเพียรที่เป็นพลังกล้าแข็ง เป็นพลวปัจจัยให้ถึงความเจริญสันติสุขในชีวิตได้จริง และถึงความพ้นทุกข์อย่างถาวรได้จริง

แต่ในยุคปัจจุบันนี้ชนส่วนมากไม่สนใจไม่ใฝ่ใจที่จะเรียนรู้หลักธรรมไม่มีความเพียรพยายามในการศึกษาหลักธรรม และปฏิบัติสัทธรรม ตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไม่รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ไม่รู้จักสิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์ และที่มิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ตามที่เป็นจริง ไม่รู้ทางเจริญสันติสุข และไม่รู้จักทางเสื่อม ที่จะนำไปสู่โทษ/ความทุกข์เดือดร้อนแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง จึงมุ่งเพียรพยายามกันอยู่แต่การพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุ แต่ขาดหรือย่อหย่อนในการพัฒนาความเจริญทางด้านจิตใจให้สงบ ให้เป็นบุญกุศล และขาดการพัฒนาสติปัญญาให้รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ให้รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์และที่มิใช่แก่สารสาระประโยชน์แห่งชีวิตตามที่เป็นจริง รวมเป็นขาดการพัฒนาความเจริญทางด้านสติปัญญารอบรู้ทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ชนส่วนใหญ่จึงตกเป็นทาสวัตถุนิยม ด้วยอำนาจของกิเลสอย่างหนาแน่น ได้แก่ ความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด ตัณหาราคะจัด โทสะและพยาบาท และหลงมัวเมาอยู่แต่ในพัสดุกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกายที่น่าเพลิดเพลิน น่ากำหนัดยินดี จนเกิดขอบเขต อันเป็นเหตุให้ถึงความเสื่อมแห่งชีวิต ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไปตามส่วนแห่งกรรมชั่วด้วยกิเลส ตัณหา อุปาทาน เช่น หลงฟุ้งเฟ้ออยู่กับเครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับตกแต่งที่มีราคาแพงจนเกินฐานะ หลงติดอยู่ในอบายมุข เช่น หลงเสพและติดสิ่งเสพติดมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท หลงเล่นและติดการพนัน ติดเที่ยวกลางคืน เกียจคร้านการงาน และหลงคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นต้น

เป็นเหตุให้เกิดปัญหาชีวิต เมื่อแก้ปัญหาไม่ตก ก็กลายเป็นความทุกข์เดือดร้อน เกิดความเครียด ก็หันไปหาวิธีแก้ปัญหาชีวิตในทางที่ผิด แก้ปัญหาไม่ตรงจุดต้นเหตุของปัญหา เช่น ไปสำมะเลเทเมา กินเหล้าหรือเสพสิ่งเสพติดต่างๆ เพื่อย้อมใจให้ระงับความทุกข์ชั่วคราวด้วยความเมา กลายเป็นการสร้างปัญหา เพิ่มปัญหาให้หนักยิ่งขึ้นไปอีก ก็ยิ่งเครียดหนัก เพราะอัดอั้นตันปัญญา หนักๆ เข้าก็คิดสั้น กระทำอัตวินิบาตกรรม ฆ่าตัวตายไปเสียก็มี ให้ได้ยินข่าวอยู่เสมอ เหตุเพราะขาดสติสัมปชัญญะด้วยปัญญารู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงอันเนื่องมาแต่การขาดความสนใจ และความเพียรพยายามศึกษาหาความรู้ในหลักธรรม และขาดความเพียรพยายามในการปฏิบัติพระสัทธรรมนั่นเอง

เพราะเหตุนั้น วิริยินทรีย์ จึงเป็นกุศลธรรม ครอบงำซึ่งความเกียจคร้านและกลับเป็นพลังเกื้อหนุนการศึกษา และความประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ตรงตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ถึงความเจริญและสันติสุขได้เป็นอย่างดี

๓. กุศลธรรม คือ ความเป็นผู้มีสติระลึกทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิต หรือบาป-บุญคุณ-โทษ ตามที่เป็นจริงได้ ก่อนคิด-พูด-ทำ และ มีสติสัมปชัญญะ รู้สึกตัว รู้สึกผิดชอบชั่วดีได้ ในขณะคิด-พูด-ทำ และแม้ภายหลังทีได้คิดหรือพูด-ทำ ไปแล้ว ก็ตั้งตนอยู่แต่ในคุณความดี นี้ชื่อว่า "สตินทรีย์" ความเป็นใหญ่ คือ สติสัมปชัญญะ อันเป็นคุณธรรมครอบงำเสียซึ่งความประมาท ขาดสติ หลงมัวเมาในชีวิต ให้สามารถประพฤติปฏิบัติตน ดำรงตนอยู่แต่ในคุณความดีได้อย่างมั่นคง

"สตินทรีย์" ความเป็นใหญ่ คือ สติสัมปชัญญะ นี้ เมื่อเจริญแก่กล้าขึ้น ชื่อว่า "พละ" ย่อมเป็นพลังกล้าแข็งให้การศึกษาและปฏิบัติสัทธรรม อบรมจิตใจให้สงบ ให้หยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงได้ดี และอบรมปัญญาอันเห็นชอบให้เกิดและเจริญขึ้นจากการที่ได้ทั้งรู้ทั้งเห็นสภาวะของธรรมชาติและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง อันเป็นทางมรรคผลนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ และที่เป็นบรมสุขอย่างถาวรได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขั้น "สมถภาวนา" ที่ผู้ปฏิบัติธรรมอบรมจิตใจให้สงบ ให้หยุด ให้นิ่ง เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง ถึงขั้นฌานจิต ตั้งแต่ปฐมฌานขึ้นไป อันเป็นคุณเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ เครื่องกั้นปัญญาได้ ก็ด้วยอาศัยกุศลธรรมคือสติสัมปชัญญะนี้คอยควบคุมจิตใจให้อยู่กับพระกัมมัฏฐาน คือ อุบายวิธีอบรมจิตใจให้สงบ ให้หยุดให้นิ่งสนิท แนบแน่นมั่นคง ด้วยวิธีผูกใจไว้กับบริกรรมนิมิต คือ เครื่องหมายที่ให้นึกเห็นด้วยใจ เช่น วิธีการเพ่งกสิณต่างๆ และ/หรือ วิธีผูกใจไว้กับบริกรรมภาวนา คือ คำที่ให้ท่องในใจ เช่นคำว่า "พุทโธ" "สัมมาอะระหัง" หรือ "ยุบหนอพองหนอ" เป็นต้น เพื่อประคองใจให้สงบหยุดนิ่งเป็นอารมณ์เดียวจนเห็นนิมิตหรือเครื่องหมายติดตาติดใจได้ชั่วคราวจัดเป็นสมาธิจิตที่นิ่งสนิท "จวนแนบแน่น" จนถึงเห็นนิมิตใสแจ่มติดตาติดใจได้นาน จะลืมตาหรือหลับตาก็เห็น จะนึกขยายให้ใหญ่ หรือนึกย่อให้เล็กลงก็ได้ อันจัดเป็นสมาธิจิตที่นิ่งสนิท "แนบแน่นมั่นคง" เป็นสมาธิในขั้นปฐมฌานนี้ ก็ต้องอาศัย "สติสัมปชัญญะ" คอยประคองใจให้จดจ่ออยู่กับบริกรรมนิมิตและบริกรรมภาวนา เพื่อให้ใจค่อยๆ สงบและ

หยุดนิ่งสนิท ถึงระดับ “จวนแนบแน่น” และถึงระดับ “แนบแน่นมั่นคง” ถึงขั้นฌานจิตตามลำดับ

เมื่อสมาธิจิตเจริญขึ้น คือ สงบ หยุด นิ่งสนิท ถึงขั้น “แนบแน่นมั่นคง” ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ ความตรึก ความตรอง ประคองนิมิตเห็นได้แจ่มติดตาติดใจอยู่ และอารมณ์ปีติตื่นตาตื่นใจ แล้วใจก็ยิ่งสงบนิ่งสนิท เป็นสุข อยู่ด้วยความบริสุทธิ์ผ่องใส และความที่ใจนิ่งสนิทแนบแน่นมั่นคงเป็นหนึ่งเดียว อยู่นั้น กิเลส คือ ธรรมชาติเครื่องเศร้าหมองแห่งจิตใจ ได้แก่ ความง่วง ความลังเลสงสัยในธรรมปฏิบัติ ความหงุดหงิดครุ่นคิดพยาบาท ความฟุ้งซ่านต่างๆ และความยินดีติดใจอยู่กับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย เป็นอันหมดไป จิตใจจึงบริสุทธิ์ ผ่องใส และสว่าง ควรแก่งานพิจารณาสภาวธรรมและสัจจธรรมให้เห็นแจ้งรู้แจ้งตามที่เป็นจริงนั้น ก็สติสัมปชัญญะอีกนั่นแหละ เป็นคุณเครื่องช่วยกำหนดพิจารณาสภาวธรรมและสัจจธรรม โดยมีกาย เวทนา จิต และธรรม เป็นที่ตั้งแห่งสติ ให้เห็นตามธรรมชาติที่เป็นจริง ช่วยให้ภาวนามยปัญญาเจริญขึ้น ให้สามารถรู้แจ้งเห็นจริง ในบาป-บุญ คุณ-โทษ และทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงได้เป็นอย่างดี

เมื่อเจริญภาวนามยปัญญาจากการเห็นแจ้งรู้แจ้ง สภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริงยิ่งขึ้นเพียงใด ก็สติสัมปชัญญะนั้นเอง ที่คอยเตือนใจช่วยให้ความประพฤติปฏิบัติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ของผู้ปฏิบัติธรรมนั้นเที่ยงตรงอยู่ในศีลในธรรม ด้วยปัญญาอันเห็นชอบทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง

“สติ” คือความระลึกบาป-บุญ คุณ-โทษ สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์ หรือมิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ และความระลึกทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงได้ก่อนและขณะที่คิด พูด และกระทำ ถ้าเผลอสติ ก็มี “สัมปชัญญะ” ความรู้สึกตัว ว่ากำลังประพฤติผิดหรือได้ประพฤติผิดไปแล้ว ก็สามารถกลับตัวกลับใจ ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมใหม่ได้อีก สติและสัมปชัญญะจึงเปรียบเหมือนกับคนขับรถ/ขับเรือ ที่คอยถือพวงมาลัยรถ หรือถือหางเสือเรือ ให้รถ/เรือแล่นไปตามทิศทางที่ถูกต้องตามประสงค์

สติสัมปชัญญะ จึงเป็นกุศลธรรมที่มีอุปการะมากแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง ตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังประโยชน์ตนเองและท่านผู้อื่นในสังคมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ไม่ผิดพลาดเพราะความประมาท

"สตินทรีย์" กุศลธรรม คือ ความเป็นผู้มีสติเป็นใหญ่นี้ จึงมีอุปการะมากแก่การดำเนินชีวิตของผู้มีปัญญา ไปสู่ทางเจริญสันติสุข และถึงความพ้นทุกข์ได้ ด้วยประการฉะนี้

การศึกษาและปฏิบัติธรรม ให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วย "สติสัมปชัญญะ" และด้วย "ปัญญาอันเห็นชอบ" รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง จึงมีคุณค่าอย่างสูงแก่การดำเนินชีวิตไปสู่ทางเจริญสันติสุขและถึงความพ้นทุกข์ได้ดังนี้ ส่วนผู้ประมาทหลงมัวเมาในชีวิต มิได้สนใจใส่ใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรม ย่อมไม่รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ไม่รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระและที่ไม่ใช่สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระแห่งชีวิต ไม่รู้ทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ย่อมดำเนินชีวิตไปเหมือนคนตาบอดหรือคนสายตาไม่ดีขับรถ หรือเหมือนนักบินไม่มีเรดาร์ ย่อมไม่เห็นทิศทางที่ตรงไปสู่จุดหมายปลายทางได้ตามประสงค์ และยิ่งประมาทหลงมัวเมาในชีวิต และขาดสติสัมปชัญญะรู้ผิดชอบ ชั่วดีอีกด้วย ก็ยิ่งเป็นเหมือนคนขี้เมา ตาบอด หรือสายตาไม่ดีแล้วยังขับรถโดยประมาท มีการขับรถปล่อยพวงมาลัยหรือไม่ถือพวงมาลัยบังคับทิศทางรถอีกด้วย ย่อมประสบอุบัติเหตุรถชนกัน หรือรถคว่ำ ตกถนน ตกคูคลอง เป็นอันตรายได้โดยง่าย ฉันใด ฉันนั้น

๔. กุศลธรรม คือ สมาธิเป็นใหญ่ ชื่อว่า "สมาธินทรีย์" กล่าวคือ ความมีใจตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่าน เมื่อเจริญแก่กล้าขึ้น ชื่อว่า "สมาธิพละ" คือสมาธิมีกำลังกล้าแข็งครอบงำเสียซึ่งกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา ได้แก่ ความง่วง ความลังเลสงสัยในธรรมปฏิบัติ ความขัดใจ ความฟุ้งซ่าน และความยินดีพอใจในรูป-เสียง-กลิ่น-รส-สิ่งสัมผัสทางกาย ให้ระงับไป จิตใจจึงบริสุทธิ์ผ่องใสควรแก่งานเจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวธรรมทั้งหลายได้

"สมาธินทรีย์" และ "สมาธิพละ" นี้เป็นสัมมาสมาธิ คือสมาธิชอบในขั้นฌานจิตตั้งแต่ปฐมฌานขึ้นไปถึงจตุตถฌาน อันมีนัยอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ สมาธิในขั้นฌานจิตตั้งแต่ปฐมฌานขึ้นไปนี้แหละ ท่านเรียกว่า "อธิจิต" คือจิตยิ่ง สมาธิยิ่ง เป็นกุศลธรรม

เครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ ให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสควรแก่งานเจริญปัญญา และเป็นไปเพื่อเจริญปัญญารู้แจ้งในสภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง และเป็นทางให้สามารถกำจัดกิเลส ตัณหา อุปาทาน เหตุแห่งทุกข์ และให้ถึงมรรคผลนิพพานได้ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัส (ขุ.ธ. ๒๔/๓๕/๖๕) สรรเสริญฌาน คือ ความเพ่ง ว่า

"นตฺถิ ฌานํ อปญฺญสฺส ปญฺญา นตฺถิ อฌายโต
ยมฺหิ ฌานญฺจ ปญฺญา จ ส เว นิพฺพานสนฺติเก."

ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน ฌานและปัญญามีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้นแล อยู่ในที่ใกล้พระนิพพาน.

และได้ตรัสแนะนำพระภิกษุทั้งหลาย (สํ.ม.๑๙/๑๖๕๔/๕๐๔) อีกว่า

สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ สมาหิโต ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเจริญสมาธิ ภิกษุผู้มีใจตั้งมั่นแล้ว ย่อมรู้ตามความเป็นจริง.

ดังนี้เป็นต้น นี้กล่าวในส่วนหลักธรรมและการปฏิบัติสัทธรรมเพื่อกำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำนิพพานให้แจ้งโดยตรง

ในส่วนของการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไปของชาวโลก สติ-สมาธิ-ปัญญา ก็เป็นกุศลธรรมที่มีอุปการะมากแก่การดำเนินชีวิตประจำวันของสาธุชนทั้งหลาย เพราะสติสัมปชัญญะ เป็นคุณเครื่องช่วยให้พิจารณาเห็นบาป-บุญ คุณ-โทษ เห็นสิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์และที่มิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ของชีวิตตามที่เป็นจริง และช่วยให้สามารถระลึกความผิด-ชอบ ชั่ว-ดี รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงได้ ก็จะสามารถระงับยับยั้งชั่งใจ ไม่ก้าวล่วงหรือตัดสินใจดำเนินชีวิตไปในที่ผิดหรือไปในทางชั่วหรือที่เป็นบาปอกุศล ที่จะเป็นเหตุให้เกิดโทษ หรือความทุกข์เดือดร้อน ให้รู้จักใช้ปัญญาอันเห็นชอบ ประกอบการพิจารณาตัดสินใจดำเนินชีวิตไปแต่ในทางดี ในทางที่ถูกต้อง ที่เป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ให้เกิดความเจริญสันติสุขและความพ้นทุกข์ได้ แต่ปัญญาอันเห็นชอบจะเจริญขึ้นได้ ก็ด้วยความมีใจตั้งมั่น คือมีสมาธิดีในการพิจารณาปัญหาชีวิตโดยแยบคายและสุขุมรอบคอบ และส่วนสมาธิ คือความมีใจตั้งมั่นจะเกิดและเจริญขึ้นได้ก็ด้วยความเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ดังนี้

สติ-สมาธิ-ปัญญา จึงเป็นอุปการะแก่กันและกัน และเป็นคุณเครื่องช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปแต่ในทางที่ดี ที่นำไปสู่ความเจริญสันติสุข และความพ้นทุกข์ นับตั้งแต่เด็กหรือเยาวชน ไปถึงผู้ใหญ่ ทุกระดับ ทุกฐานะตลอดถึงระดับผู้บริหารและผู้ปกครองประเทศ ด้วยประการฉะนี้ อย่างเช่น เด็กเยาวชน หากบิดามารดาจะได้สนใจใส่ใจดูแลลูกหลาน โดยการจัดให้ได้รับการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตประจำวันไปแต่ในทางที่ดี มีศีล มีธรรม ไม่ไปในทางชั่วหรือบาปอกุศล ให้งดเว้นอบายมุขต่างๆ และให้มีสมาธิคือความมีใจตั้งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน เยาวชน เหล่านั้นย่อมศึกษาเล่าเรียนได้สำเร็จด้วยดี เมื่อเติบใหญ่เธอจะได้มีทั้งความรู้คู่คุณธรรม มีสติสัมปชัญญะ มีสมาธิและปัญญาอันเห็นชอบ การดำเนินชีวิตของเธอเหล่านั้นก็มีแต่เจริญกับเจริญ ไม่มีเสื่อม แม้จะพลาดพลั้งไปบ้าง ก็ยังมีสัมปชัญญะช่วยให้กลับตัวกลับใจมาสู่ทางดี ทางเจริญและสันติสุขอีกได้ เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นหัวหน้าหรือผู้นำสังคม หรือเป็นผู้บริหาร ผู้ปกครองคนหมู่มาก จนถึงระดับประเทศชาติ เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ รู้ผิดชอบ-ชั่วดี มีใจตั้งมั่น และมีปัญญาอันเห็นชอบย่อมนำชนหมู่มากสังคมและประเทศชาติไปสู่ทางเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางที่เป็นโทษ หรือความทุกข์เดือดร้อน ได้เป็นอย่างดี

ที่ชาวโลกเต็มไปด้วยความโกลาหล สับสันวุ่นวาย เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนกันอยู่โดยทั่วไปนี้ ก็เพราะความประมาท ขาดสติสัมปชัญญะ และเพราะความไม่มีใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ จึงมักมีจิตใจฟุ้งซ่านออกไปยึดไปเกาะอารมณ์ภายนอก อันเป็นที่ตั้งแห่งกามฉันทะ (มีรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย เป็นต้น) อย่างมาก ด้วยอำนาจกิเลส ตัณหา อุปาทาน และเพราะความขาดปัญญารู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี ขาดปัญญารู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระและที่มิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ และขาดปัญญารู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง นี้เอง

อาตมภาพ จึงขอเชิญชวนสาธุชนทุกท่าน เข้าศึกษาอบรมกาย-วาจา- ใจ โดยทางศีลสิกขา คือการศึกษาอบรมด้วยศีลจิตตสิกขาคือการศึกษาอบรมจิตด้วยวิธีการเจริญภาวนาสมาธิและปัญญาสิกขา คือ การศึกษาอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งเห็นแจ้งสภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง เป็นคุณเครื่องเจริญสติ-สมาธิและปัญญา รู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ก็จะสามารถประพฤติปฏิบัติตน นำหมู่ชน นำสังคม และ

ประเทศชาติไปในทางที่ดี ที่ชอบ ที่เป็นความเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางที่เป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน ดังที่ได้ยินได้ฟังข่าวร้ายๆ ของผู้ขาดสติสัมปชัญญะ และขาดปัญญาอันเห็นชอบอย่างมากมายอยู่ในทุกวันนี้ และท่านย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้องตรงตามพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคุณเครื่องช่วยให้สถาบันหลักทั้ง ๓ คือ สถาบันประเทศชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เจริญรุ่งเรืองและมั่นคง และเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ ของไทยเราด้วยดีแล้ว อีกด้วย

๕. กุศลธรรม คือ ปัญญาเป็นใหญ่ ชื่อว่า “ปัญญินทรีย์” กล่าวคือ ปัญญาอันเห็นชอบในสภาวธรรมทั้งปวงที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ทั้งที่มีชีวิต มีวิญญาณครอง ได้แก่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย ชื่อว่า “อุปาทินนกสังขาร” และทั้งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณครอง ได้แก่ ทรัพย์สมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขด้วยอามิส อันเป็นที่ตั้งแห่งกามฉันทะ เป็นต้นเหล่านี้ ชื่อว่า “อนุปาทินนกสังขาร” ว่า มีลักษณะที่เป็นเองตามธรรมชาติเสมอกันหมด คือ เป็นสภาพไม่เที่ยง ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยที่ปรุงแต่งนั้น ชื่อว่า “อนิจฺจํ” ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้นาน ผู้ใดยึดถือว่าเป็นสภาพที่มีแก่นสารสาระในความเป็นตัวตน บุคคลเรา-เขา ของเรา-ของเขา แล้วเป็นทุกข์ ชื่อว่า “ทุกฺขํ” เพราะสุดท้ายจะต้องแตกสลายสิ้นสภาพเดิมของมันไปทั้งสิ้น ไม่มีแก่นสารสาระในความเป็นตัวตนของใครผู้ใดอย่างถาวรเลย ชื่อว่าเป็น “อนตฺตา” กับ ปัญญาอันเห็นชอบในความจริงอย่างประเสริฐ ในเรื่องของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญญาอันเห็นแจ้งในเหตุแห่งทุกข์นั้น ได้แก่ ปัญญาอันเห็นแจ้งชัดเหตุในเหตุไปถึงต้นเหตุเกิดทุกข์ ว่า เพราะอวิชชา คือ ความไม่รู้อดีต ไม่รู้อนาคต ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต ไม่รู้เงื่อนต้น ไม่รู้เงื่อนปลาย ไม่รู้สัจจะทั้ง ๔ และความไม่รู้เหตุในเหตุถึงต้นๆ เหตุให้เกิดความทุกข์ นี้นี่แหละ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน แล้วกระทำกรรมชั่ว หรือบาปอกุศล เพราะความคิดผิด ความเห็นผิด จึงพูดผิด กระทำกรรมต่างๆ อย่างผิดๆ นำคนอื่นผิดๆ และหลงตามคนอื่นอย่างผิดๆ อันเป็นเหตุให้ขาดสติสัมปชัญญะรู้ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี จึงกระทำกรรมที่ไม่ดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ คือด้วยเจตนาความคิดอ่านที่ไม่ดี จึงต้องได้รับผลเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน

เพราะเหตุนี้ สาธุชนผู้มีปัญญาจึงพึงศึกษาและปฏิบัติสัทธรรม อบรมกาย วาจา และใจ โดยทางไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา การศึกษาอบรมโดยการรักษาศีล จิตตสิกขา การศึกษาอบรมจิตโดยการเจริญภาวนาสมาธิ และปัญญาสิกขา การศึกษาอบรมปัญญา อันประกอบพร้อมด้วยกุศลธรรม คือ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ ได้แก่ ศรัทธา ๑ วิริยะ ๑ สติ ๑ สมาธิ ๑ และปัญญา ๑ อันครอบงำเสียซึ่งอกุศลธรรม ได้แก่ การขาดความศรัทธาในบุคคลและข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ๑ ความเกียจคร้าน ๑ ความประมาท ๑ ความฟุ้งซ่าน ๑ และความโง่เขลาเบาปัญญาอีก ๑ มิให้กำเริบ ให้เป็นอธิศีล คือ ศีลอันยิ่ง อธิจิต คือ จิตยิ่ง และอธิปัญญา คือ ปัญญาอันยิ่ง ให้รู้แจ้งสภาวธรรมและสัจจธรรมตามที่เป็นจริง ก็จะมีสติสัมปชัญญะด้วยปัญญารู้ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ และรู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงให้มาก ให้สามารถดำเนินชีวิตตนและนำผู้อื่นในสังคมและประเทศชาติไปแต่ในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ให้เป็นความเจริญและสันติสุข แต่ฝ่ายเดียว อันช่วยให้สถาบันหลักทั้ง ๓ คือ สถาบันชาติสถาบันพระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์มีความเจริญและมั่นคง ท่านย่อมได้ชื่อว่า ได้แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อสถาบันหลักทั้ง ๓ นี้ ด้วยดีแล้ว

ก่อนจบรายการปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมภาพขอประชาสัมพันธ์ให้ทุกท่านทราบว่า เพื่อให้สาธุชนพุทธบริษัทผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ได้มีโอกาสไปอยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรมให้มากเพื่อให้ได้รับผลดียิ่งขึ้น จึงขอเชิญสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายไปเข้ารับการอบรมการปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติและสั่งสอนศิษยานุศิษย์และได้รับถ่ายทอดกันมาด้วยดีถึง ณ บัดนี้ ได้ ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่วันที่ ๒ มกราคม ศกหน้า อันเป็นวันอาทิตย์ต้นเดือนของปีใหม่นี้ เป็นต้นไป โดยจะมีรถรับ-ส่ง จากหน้าศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ (วัดภูเขาทอง) กรุงเทพฯ ไปยังวัดหลวงพ่อสดฯ ทุกวันอาทิตย์ เวลาไม่เกิน ๐๗.๓๐ น. และส่งกลับกรุงเทพฯ จากวัดหลวงพ่อสดฯ เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ทุกวันอาทิตย์ โดยที่ท่านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ส่วนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคค่าใช้จ่ายในการอบรมภาวนาธรรม หรือบำรุงวัดตามกำลังศรัทธา ก็ยินดีอนุโมทนา

อนึ่ง เพื่อให้การบริหารกิจการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ดำเนินไปด้วยความประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตามพระบรมราโชวาท ของสมเด็จพระบรมบพิธ พระราชสมภารเจ้า ให้บริหารกิจการด้วยหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” คณะกรรมการมูลนิธิฯ จึงได้มีมติให้ย้ายสำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาฯ จากศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กรุงเทพฯ ไปตั้งอยู่ในวัดหลวงพ่อสดฯ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ศกหน้าเป็นต้นไป ฉะนั้น ผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาอบรมธรรมปฏิบัติ จะทำบุญ หรือประสงค์จะบูชาเทปและหนังสือธรรมปฏิบัติ และจะติดต่อกิจการใดๆ กับมูลนิธิฯ ขอได้ติดต่อโดยตรงที่สำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ในวัดหลวงพ่อสดฯ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐ หมายเลขโทรศัพท์ (๐๓๒) ๒๕๔–๖๕๐, ๒๕๓–๓๕๒, ๒๔๕–๒๑๒ และ ๒๔๕–๒๑๓ (กด) ต่อประชาสัมพันธ์ หมายเลข ๒๒๐ ได้ทุกวัน ระหว่างเวลาทำงาน

ขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน   เจริญพร.